

****Ана Брзаковић:**** Заједничарење. Серијал о јачању солидарности са особама са инвалидитетом. Учини неко добро дело без очекивања и награде, сигуран у знању да једног дана неко може да уради то исто за тебе. Човек постаје велики сходно степену на ком ради за добробит других људи. Немојте се трудити да само ви будете добри, већ да и свет што га иза себе остављате постане добар. Никад није касно да постанемо добри. Не можете учинити добро дело прерано, јер никада не знате колико ће брзо за то бити прекасно. Доброта је језик који глуви могу да чују и слепи да виде. Нико није бескористан у овом свету ако олакша терет другоме. Племенита дела раде се у тишини. Ако желиш да видиш промену у свету, ти мораш постати промена. Где постоји љубав, ту постоји живот. Откриј љубав и покажи је читавом свету.

Почиње шеста емисија серијала Заједничарење у ком се бавимо јачањем солидарности са особама са инвалидитетом и или сметњама у развоју у циљу унапређења њиховог здравља и благостања. Овај серијал суфинансиран је средствима Министарства информисања и телекомуникација Републике Србије.

У данашњој емисији овог серијала истражујемо социјалне услуге за особе са инвалидитетом у Крагујевцу. У којој мери су геронтолошки центри, односно центри за одрасла и старија лица прилагођени потребама особа са инвалидитетом сазнајемо у разговору са господином Немањом Борисављевићем дипломираним социјалним радником који је више година радио у геронтолошком центру у Крагујевцу, а данас је руководиоца у приватном дому за одрасла и старија лица "Пет звездица". Угостићемо и госпођу Татјану Спасић, директорку социјалне кооперативе "Виваре" и госпођу Јелену Стефановић, стручног сарадника - педагога у овој кооперативи, иначе првој социјалној кооперативи у Србији. "Виваре" се стара о добробити одраслих особа са менталним ретардацијама или како их наше саговорнице са пуно љубави описују, старају се о вечитој деци, којој је тако мало потребно да би била срећна и од којих можемо много да научимо.

Ову емисију тонски уређује Арсеније Вучковић, а води Ана Брзаковић.

****Ана Брзаковић:**** У којој мери су геронтолошки центри, односно дом за одрасла и старија лица прилагођени потребама особа са инвалидитетом откривамо у разговору са господином Немањом Борисављевићем дипломираним социјалним радником који је више година био запослен у геронтолошком центру у Крагујевцу, а данас је руководиоца у приватном дому за одрасла и старија лица "Пет звездица". Наш саговорник истиче да је тржиште у сектору социјалних услуга веома велико. Најпре јер од раније ово тржиште чини велики број установа социјалне заштите коју је основала држава, такозвани државни домови. А последњих 15-ак година у експанзији су приватни домови за смештај одраслих и старијих лица.

****Немања Борисављевић:**** То су сада установе за смештаје одраслих и старијих лица. Углавном те установе смештају сва лица од 26 година па навише, што заправо самим тим говори да причамо о једном широком генерацијском распону од људи који су да кажем и млађи релативно од онога што можда замишљамо када причамо о корисницима геронтолошких центара. Наравно,

специфичност је то што и кад причамо о врстама инвалидитета они су најразличитији. Неко кад можда се овако говори о о особама са инвалидитетом најчешће мислимо о неким људима који су у колицима, који можда имају неки проблем квадриплегије, ампутиране ноге или нечег тако сличног а заправо имамо и много других других врста инвалидитета, тако да у различитим аспектима тих инвалидитета можемо и да причамо можда о различитој прилагођености установа да пружају неку квалитетну услугу.

Ја носим искуство из државног сектора и ево сада из приватног сектора и заиста и у једном и другом сектору можемо причати да су услови најразличитији. Оно што је чињеница да су људи са различитим телесним оштећењима и телесним инвалидитетима у великој мери корисници установа за смештај. У начелу и у просеку можемо рећи да у великом броју случајева и са стране опремљености и услова за смештај постоји избор тренутно на тржишту услуга да ти људи имају неке адекватне и достојанствене услове за смештај. Наравно, ово не значи да је сада у државним сада то лошије, а у приватним боље. Приватни сектор је најпре велики и нажалост и кроз медије сазнајемо врло често и у неким ситуацијама где домови раде и без неких дозвола или раде са можда и упитним начином добијања тих дозвола и тако даље и тако даље, па се дешава све и свашта.

Различити су услови смештаја, различите су услуге које нуде, наравно и државни домови између себе су различити. Тако да може се рећи да доста избора има, и у овом тренутку постоји могућност да се изабере што се тиче самих услова смештаја нешто што би било заиста достојанствено за човека. Наравно, с друге стране у великом броју случајева се то своди на избор приватних пружалаца услуга, а ту су већ цене тржишне, а оне нису доступне за неког можда човека који има просечну пензију, просечна нека неке врсте примања. Па можда уколико нема подршку чланова породице, можда му је таква врста услуге заправо иако је он има под знацима навода на располагању заправо недоступно јер не може својим финансијама да је обезбеди. Оно што је можда из неког мог досадашњег искуства велики проблем је за људе који имају можда одређене проблеме са хајде да кажем оним сензорским инвалидитетима, поготово за особе које су слабовиде и слепе.

Мислим да је мањина домовна за тако нешто довољно опремљена и чини ми се да је за за људе са таквим проблемом и реално и мањи фокус приликом опремања и припремања самих установа. И то јесте можда једна тема о којој би можда мало више могло да се разговара и размишља у стручним круговима и наравно људи који имају одређене интелектуалне и психичке инвалидитете односно менталне инвалидитете, поготово када причамо о старијим лицима која болују од деменције, које су можда физички у реду, немају нека озбиљна обољења где су животно угрожени, покретни и делимично делују самостално али заправо због деменције су у потпуности зависни од помоћи другог лица. Мислим да је та услуга лицима које су оболела од деменције и имају ту врсту инвалидитета да не могу да се у укључе на један нормалан и потпун начин у свакодневни живот, а узимајући обзир колико је присутна проблематика деменције у данашње време, мислим да нису довољно развијене услуге.

У ком смислу? Пре свега што се тиче самих објеката, мислим да се то у овом тренутку и даље ради доста импровизовано, да се људима не нуди довољно ширине и достојанства за живот са таквим проблемом, а наравно с друге стране јасно је да установе који пружају услугу тим људима који свакако морају на неки начин и да буду збринуте да се таква услуга на крају крајева и пружи. Наравно, имају много изазова у раду са таквим људима јер је ту код њих велика , једна од првих ствари обезбедити да им је безбедно окружење, да можете у сваком тренутку да исконтролишете куда се крећу, где се налазе и тако даље да не би себе довели у неку ризичну ситуацију. Тако да је то једна тема која је заиста заиста веома веома важна.

Ето, ми смо као дом разматрали да на пример у некој перспективи радимо посебну услугу јер ми на пример , баш из тог разлога да не бисмо пружали услугу ,мало ће ту звучи звучати грубо, али на крају крајева тако се стварно нажалост и ради у већини установа , да су ти делови за дементна покретна лица заправо неки закључани искључени простори где људи немају довољно ширине, наравно, закључани јер сад људи гледају како да превенирају неке њихове изласке, контролу, безбедност и тако даље, али и жеља да не радимо на тај начин у овом тренутку заправо и не примамо услугу лицима која су покретна, а онако са неким тежим облицима деменције баш зато што сматрамо да би можда нешто ново на тржишту и требало пружити да би генерално то требало да буде једна тема да се самом изградњом објеката води рачуна да ти објекти буду намењени лицима која имају такву врсту проблема.

И један важан аспект за саму услугу особама са инвалидитетом је наравно, можемо рећи први утисак је увек онај простора где неко борави и простора заиста има различитих и има их и довољно заиста довољно прихватљивих, квалитетних до оних наравно који су заиста сјајни за смештај. Али, она ствар која је заиста на крају крајева суштина је обученост људи који треба да раде генерално са другим људима. Било да је то од обданишта па на даље. Мислим да је просто доста доступност, обученост кадра и да је генерално тржиште када се тиче када је у питању радна снага у овој области доста компликовано и много је људи који нису очигледно и довољно обучени за а рад са специфичним групама корисника услуга у социјалној заштити. Тако да је то једна врло ето да кажемо специфична и занимљива тема у којој наравно има много фактора. Има ту много фактора који се тичу наравно и економских фактора и одлазака људи у иностранство.

Тешко је наћи неговатеље, тешко је наћи лица која су стручна за бављање особама са различитим проблемима, али кроз систем можда промоције, едукације људи, можда би могло мало да се то све подигне на виши ниво и да се људима тај посао приближи на један начин који је мало адекватнији и који ће можда да помогне целом сектору да просто се и тај део услуге подигне на један виши ниво.

****Ана Брзаковић:**** Немања, рекли сте да су слепи и славоведи у великом проблему када говоримо о пружању услуга социјалне заштите у овом конкретном разговору установа за смештај старијих особа, мислим на геронтолошки центар, односно приватне центре за смештај старијих особа. Шта је са глувима и наглувима?

****Немања Борисављевић:**** Ја искрено нисам толико имао корисника који који имају ту врсту проблема. Оно с чиме се ми генерално сусрећемо у раду са старијом популацијом је да генерално велики број њих слабије чује, да генерално солидан број њих користи слушне апарате и тако даље, али хајде да кажемо да они имају одређен ниво тешкоћа, али уз поготово, евентуално и помоћ мало слушних апарата, то се све олакшава и они на један што се каже уобичајени начин функционишу у свом простору и окружењу. Што се тиче детаљније теме у вези са глувонемим особама, ја реално не бих могао много да говорим о томе јер бих то пре свега препустио неком ко је можда стручнији за ту тему и за наравно део услуга који се тичу људи који имају такву врсту проблема.

****Ана Брзаковић:**** Поменули сте и проблем дементних, а покретних особа. Претпостављам да са том врстом проблематике се сусрећу многи наследници чији су родитељи или бабе, деде у позицији да су дементне а покретне особе, како они да имају поверења у то да сместе, јел сам се лепо изразила, сместе свог ближњег у установу, када сте већ поменули ту врсту проблема да нема чак ни довољно простора, односно да су просторије поприлично мале.

****Немања Борисављевић:**** Да, најпре јесте велики велики изазов за породице да се баве једним чланом породице који болује од хајде да кажемо неког тежег вида деменције. Јако је тешко с једне стране за саму породицу, емотивно, јер ви у великом броју ситуација заправо имате особу поред себе коју и даље физички видите али на неки суштински начин та особа више не постоји. Да не причамо о ситуацијама када вас та особа не препознаје, када је у потпуности дезоријентисана за сваку врсту разговора, некада или некомуникативно у потпуности. То је јако велики шок и емотивни стрес за породицу. Да не причамо о такође организационом стресу и организационим изазовима породице јер ви треба да радите, идете на посао, да имате можда децу која иде у школу и тако даље, а треба да бринете неком ко не сме 24 сата дневно ни један минут да остане без надзора. Може изаћи на улицу, изгубити се, може оставити укључан шпорет. Мислим просто милион је опасности. Тако је. С друге стране не постоји довољан број установа који такву врсту услуге могу да пруже и поготово вероватно и да је адекватно пруже. Велики је изазов у том делу тржишта рекао бих јер оно што сте рекли и треба неко наравно и да изабере пружаоца да има поверење да ће родитељ или бака, дека кога оставља на смештај бити добро у таквим условима наравно нешто што можда нису савршени услови сами смештаја у смислу простора и неких пракси које се могу сусрести поготово на западу у озбиљним земљама које на озбиљан начин приступају тој теми и имају јако квалитетне установе за лица са таквим проблемом. Такође, то с друге стране наравно не мора да значи да људи који пружају овде ту услугу и установе које пружају такву врсту услуге, то не раде на један леп и хуман начин. Можда не могу да обезбеде најсавременије услове за такву проблематику, али то не мора да значи да заправо особа неће бити квалитетно збринута на крају крајева. можда не по неким параметрима који би били идеални али је на крају крајева јако битно да особе буду квалитетно и достојанствено збринуте у простору у коме борави, наравно са људима који раде са њима, наравно, опет се враћам у ону причу као и у многим другим секторима и у сектору услуга социјалне заштите је сада једно велико тржиште па свако ко и жели некога да смести свакако ће се вероватно мало и распитати, добити неке одређене препоруке, разговарати са људима јер ту има пуно сада пружалаца услуге који већ дуго и раде.

Најлепше је и нама који пружамо услугу када нам неко мени ево конкретно када ми неко уђе у канцеларију и дошао је да се распита евентуално да говори за неки смештај, а да је последица, односно, извињавам се, узрок доласка код нас није био тај што је видео рекламу на Facebook-у, Instagram-у, Google-у или тако даље, него је дошао из препоруке некога ко је неку нашу услугу користио. Тако да то је наравно увек једно шкакљиво питање ј око наравно самог поверења јер је одлука наравно тешка. Колико год особа доноси рационалну одлуку да из тих одређених рационалних разлога о некоме не може да брине и врши се смештај која је можда нека у потпуности рационална одлука, али другачије је не би могло да функционише. Наравно, и даље је та одлука тешка , просто врло често људи са којима сам ја радио и да кажемо сарађивао на смештају њихових најближих, колико су год јасни просто и одлучни да раде добру ствар, то буде док завршавамо неке техничарије и тако даље то буде пропраћено и сузама и емоцијама и тако даље. Значи одлука наравно није лака, а у свему томе још није лака зато што желите да знате да нисте погрешили у избору онога ко ће пружити услуге тог смештаја.

****Ана Брзаковић:**** Ко ме је најтеже? Вама који радите у геронтолошким центрима, односно домовима за смештај одраслих и старијих лица, онима који су на смештају или онима који остављају своје на најближе у ваше руке?

****Немања Борисављевић:**** Искрено, тешко ми је да одговорим и да то некако рангирам зато што су и људи у свакој тој групацији различити. Најпре наравно да је људима који раде такву врсту посла тешко и посао је тежак, изазован и одговоран, од неговатељица које се баве људима који су непокретни, који су инконтинентни, водити рачуна о њиховој хигијени и тако даље, је један врло одговоран, изазован и тежак посао. Полазим најпре од неговатељица па целом ланцу ,даље медицинских сестара, стручних радника, социјалних радника, психолога и тако даље и тако даље. Сви су људи изложени једном стресном изазовном послу, наравно, с друге стране како то поредити са нечијом ситуацијом, која је можда корисник услуге, а има неки одређени здравствени проблем и изазов.

Њему је вероватно посебно тешко, с друге стране ви у групацији корисника имате најразличитије кориснике, од оних које ми имамо, кориснике који су заиста оно што се каже баш у потпуности својом вољом и жељом да просто живе негде као у неком фином хотелу, да ослободе децу, да долазе сваки час, да им нешто спремају, купују и тако даље, да не мисле ни о чему. Све им је чисто, припремљено. Техничари воде рачуна о њиховој терапији. Они могу слободно да функционишу, да живе, да прошетају. Имамо корисника увек и који понеког кога који има и свој аутомобил паркиран у дворишту, односно на паркингу дома, што људи живе један и даље нормалан живот, функционишу, нашли су неке супер предности да бораве у дому или хајде ја врло често кажем људима зашто имају ту једну црну слику према дому. Ако неког питате ок, да ли би евентуално, да ли би ти се свидело да живиш сад у хотелу сваки дан да ти се све спрема, чисти, пере, а ти да уживаш и радиш шта хоћеш.

Па каже да, супер би ми било. Па и ово је исто прича само се зове дом, а дом је мало и даље табу и мало има различитих тема, али да постоје људи који заиста ту живе као у хотелу. Само што хотел нема техничара, нема доктора, нема неке услуге које друге стране имате људе који су врло

свесни, рационални и даље и очувани са те стране, а имају неки озбиљан здравствени проблем, имају неизлечиву болест, просто су нека можда категорија палијативних болесника и корисника. Како они наравно реагују на целу своју да кажем у том тренутку тренутку судбину и тиме што су врло свесни шта је шта им се дешава.

Друго, на све то су можда променили свој простор, променили своју кућу, свакодневницу, дошли су, не све то наравно, стрес ј и њима наравно некад опет иако можда сами рационално бирају да буду у дому, наравно све то није лако и колико год да јесте њихова воља и они су са тим сагласни и то за то су се одлучили, та воља је ипак мало изнуђена, јел до људи који нису свесни ничега и не препознају своје и нису можда у таквим ситуацијама поготово је тешко породици и али ја мислим да је породицама углавном стрес сам тренутак премештаја. Наравно не у сваком случају и породице су различите и односи и блискости су различити. Али, хајде да кажемо у просеку људима то буде и тешко и емотивно и тако даље. Али ако је све у реду и ако они виде да се особа адаптира лепо на тај смештај и да то особи прија. А да, такође је услуга добра. Све то постаје свима много лакше. У целом ланцу је свима много лакше кад се једни са другима упознамо.

Па се запослени упознају са корисником, његовим навикама, његовим потребама. Све вам буде лакше. Корисник се упозна с неким неговатељицама које га негују, спремачицама које ту чисте собу, кувар, медицинске сестре. Да. Све ту постаје после неке друга чије реакције на целу ту причу. Ви онда се свикнете са тим људима, том рутином и тако даље. А онда и наравно и породицама све то буде лакше који дођу у посету, обилазак, изведу неког свогу шетњу ако је покретан до куће на ручак и тако даље, просто сви нађу лепу рутину и бенефите у целој тој причи. Тако да то заиста после може да буде за све стране доста релаксираније. Ја ћу ето једну анегдоту у вези са том темом. Пре неколико месеци, иначе то није прва таква ситуација, али ево једно од последњих које се дешавало значи бака која је на челу стално имала неку и примедбу и просто мало има и деменције и тако даље.

и чини чини вам се онако у свакодневном раду с њом да она има стално неку примедбу и незадовољство. Породица у иностранству и они су дошли из иностранства и најавили да ће у петак узети на две недеље да је воде пошто нису из Крагујевца. У петак су је преузели. Ја рекох супер, одлично. Биће мало ће их да је прија да буде с вама и да буде мало ван ове рутине овде ако и сад то прави неко незадовољство извесно. У петак је отишла, у понедељак су ме људи звали и кажу е ми смо на аутопуту враћамо се назад. Шта се десило? Па каже рекла је да не може она овде са нама мора да је врате кући. Тако да кад се у великом броју, тако је кући то је то је пре неки дан сам исто имао разговор са једном породицом. каже била је пар дана код нас али је рекла еј вратите ме полако кући.

Тако да има много и таквих ситуација заиста где они заиста то прихвате као своју кућу и место где где су се просто навикли и кад сад изађу из те рутине и врате се у неки простор који је раније био кућа или код своје деце и тако даље може на кратко, али, вратите ме кући.

****Ана Брзаковић:**** Тако да је то вероватно њима улило и неку сигурност.

Немања, ставила бих сада фокус на ону категорију особа са инвалидитетом када говоримо наравно о непокретним људима, људима који су у колицима. У којој мери су установе прилагођене њиховим потребама.

****Немања Борисављевић:**** Прво, јако је велики проблем сама организација простора за људе који користе колица. Имате особе наравно који имају инвалидитет нису у колицима, али можда користе неке штаке, ходалице и тако даље и тако даље. Имате објекте у којима су они смештени које знате од баналности почевши од тога да да ли постоји нека неравнина, праг? Ал' хајде то се реши. како ће они ући у простор за купање? Да ли је то доступно? Како ће ићи са спрата на спрат? Да ли објекат има лифт? А такви изазови су заиста доста доста присутни. Наравно што се тиче државних установа оне су углавном јако старе, али у многим у многим је заиста барем оно што сам и ја имао прилику да видим постоји и лифтови и просто услови за неко основно кретање таквих људи.

Али наравно није то у потпуности свугде свугде баш на савршен начин организован и можда и не постоји неких могућности да се то савршено организује. У начелу приватни домови што се тиче приватних домована они су врло често организовани у неким објектима који су раније коришћени за неке друге намене. па су реконструисани и адаптирани за потребе дома буквално од породичних кућа па на даље. и ви имате у т ситуација да морате да имате и односно да домови имају неке импровизоване платформе за превоз корисника и тако даље и тако даље. Наравно то све подразумева да су можда корисници мало више зависни иако постоје одређене техничке технички услови за неке ствари ипак су мало зависнији од помоћи особља да неке ствари ураде сами да би можда тај неки неку неку помоћ тих помагала и техничке опремљености заправо на прави начин искористили.

То јесте заиста од наравно најпре кревета у коме људи спавају који нажалост у великом броју случајева немају никакву могућност прил прилагођавања, односно функција подизања, преламања и тако даље и тако даље. Не морају те функције бити електронске и радити попут на на дугме могу бити хидрауличне и било какве друге врсте, али да просто постоје услови од самог кревета у соби, простора око тог кревета. Нажалост, оно што је можда такође један велики проблем је како је искоришћен простор у собама, колико је скучено око тих самих кревета, како како су кревети позиционирани у оквиру саме собе. Да ли ви том кориснику који је непокретан и који је особа са инвалидитетом можете да приђете са сваке стране кревета?

Да ли је његов кревет позициониран тако да је једном страном уз зид, а можда баш са те стране он може да устаје са ове ове друге стране који му слободно заправо и не може да устаје, јел зато што је можда такав такав проблем што се тиче руке ноге или тако даље на тој страни. Тако да кад пођемо од тога, ту има заиста доста доста тога о чему би могло да се да се прича, а да кажемо да не задовољава баш неке услове. Једна од ствари у којим смо ми на пример водили рачуна је да апсолутно иако соба може да можда има и више кревета, ми на пример у нашем дому имамо само једнокреветне и двокреветне собе и собе које су двокреветне могле би да имају трећи кревет. Ми бисмо могли да имамо већи капацитет. Ми бисмо се неког становишта, посла. Нама би

се то било супер да имамо и више кревета, али би такав начин постављања кревета био био неадекватан да може да се пружи адекватна услуга. Значи јако је важно ето почевши од тога.

Друго наравно опремљености одређеним хајде да кажемо оним дизалицама, лифтовима како се зову за подизање зависних корисника који на крају крајева олакшавају рад и самим неговатељима који треба да поджу људе који евентуално не могу да се ослоне на своје ноге из кревета, у колица и назад и тако даље. опремљеност тим одређеним техничким помагалима која олакшавају и неговатељима и самим корисницима обављање одређених дневних рутина и задовољавања дневних дневних потреба. Опет се не враћам на ону причу приступа купатилима, приступа просторима за туширање, самим функционисањем кроз објекат јер И на крају краја можете да имате особу која је врло свесна и комуникативна, која не може да хода, која користи електромоторна колица и можда особа која може да функционише и да хоће да оде код свог пријатеља кога је упознао у дому који спрати изнад или испод.

Да ли сад он мора да сачека неговатеља да се ослободи па да му помогну па да путујем неке платформи сиђају? Значи много значи ако тај човек заиста може својом вољем да каже еј ја излазим из собе ево сад ћу да идем на спрат испод илизид да уђем у лифт да просто је човек потпуно свестан и и функционалан и да се спусти да оде да се види са својим пријатељем који га је можда упозна у дому и с којим воли да проводи време а можда у том тренутку нису на истом истом спрату. То су можда неки онако делују људима као ситнице и баналности, ал заправо кад погледате из коже особе која је смештена да задовоља неку своју најнормалнију потребу можда да прича са човеком који му прија и годи јако заправо важна потреба.

А да може да је на крају крајева реализује ако је довољно способан без сада да се прави нека читава организација око задовољавања такве врсте такве врсте или на крају крајева одласка до тоалета да не знам опере руке или било шта да у тај тоалет може нормално да приђе приступи колицима и не задовољи неку своју потребу. Пуно је пуно је ту људи можда ствари о којима људи можда и не заправо довољно не мисле јер делују као ситнице а заправо...

****Ана Брзаковић:**** а ситнице живот значи

****Немања Борисављевић:**** живот значе јер смо углавном окупирани великим темама финансијама. Јел лепо? Јел окречено? Јел а заправо онда дођемо до неких ситница где поготову ствари можда не могу на прави начин да функционишу и да се задовоље потребе корисника. то јесте то јесте изазовно. Свакако један важан сегмент који би требало да се деси унапређевање унапређење услова смештаја у државним установама социјалне заштите јер државне установе су широј популацији са просто о финансијском финансијској моћи коју ето просечан човек има веома потребне установе да би се људи који не могу себи да обезбеде приватну услугу и приватом дому пружиле заиста достојанствене и адекватне услуге и мало већа улагања и мало већа брига о о државним установама би заиста била веома значајна за људе који који живе у у овој земљи а имају и све више ће имати заправо гледајући демографију и старење становишта и тако даље. Услуга, односно потреба за услугама само само даље расте. А наравно сада све више део приватног сектора преузима своју свој део услуга, али реални да будемо. наш дом је заиста

феноменалан, ново саграђен. ви кад уђете у њега то је као један живот у хотелу, али реално не може да га плати неко на пример својом пензијом која је прос у Србији и морао би да има или помоћ сродника или да се определи за државни дом и зато би било fino кад би се у државне установе мало уложило после много времена неулагања и и унапређења самих тих установа.

****Ана Брзаковић:**** У Крагујевцу је 2005. године настала прва социјална кооператива у Србији Виваре. До недавно су и корисници и запослени боравили у просторијама месне заједнице 21. октобар, а од недавно су се преселили у нов објекат Вера. Вера је простор препун светлости, љубави, радости и сигурности. У њему су смештени одрасли са менталним ретардацијама или вечита деца. Како нам појашњавају госпођа Татјана Спасић, директор социјалне кооперативе Виваре и Јелена Стефановић, стручни сарадник педагог.

****Татјана Спасић:**** Дуго смо чекали на почетак рада. Од 2. марта тачније смо овде у новим просторијама и још увек се адаптирамо на ову лепоту, на склад, на раскош и на ову дивну енергију. И ми корисници просто једва чекамо, морам признати, да дође да почне тај радни дан и да уђемо у ову светлосту окупану зграду која је тачно сазидана са толико љубави. Знате, постоје многи објекти који су направљени од бетона и и цемента и и и метала. Али ово поред свега тога види се да је у сваки део овог објекта уткана љубав. То се осјети самог тренутка када отворите врата. Видите и сами. Ја се надам да делите моје мишљење колико је лепа енергије, колико љубави. Јако је то намењено нашим осетљивим најосетљивијој групи, тако да кажем. Овде нису само деца, мада су за нас она вечита деца. Овде су корисници преко 26 година старости. Међутим то су наша деца у души. Обично се ради о ретардацијама умереним и тако јел да јели мало теже мало тежи. Имамо и парслучајева, али да они се радују и обичним стварима. За њих је ово нешто невероватно. Први пут када је ушао наш штићеник Јокшић Боја, он је рекао да ли ја ово сањам или сам у рају. И ми смо били затечени то тим његовим утиском зато што смо се ми потрудили. Видите и сами захваљујући нашој Ани Лазић и и Александру који је помогао да да објекат добије посебну неку димензију. Ови прозори овако округли као да су у авиону. Не. Ко каже у броду. Ми смо се потрудили да уместо слика дочарамо небо и ове ову игру анђела. Свуда. Жао ми је што то не могу аси слушаоци да виде, али биће прилика надам се. ми ћемо организовати преко лета дан отворених врата па ће моћи наши суграђани да врате када опремимо летниковац. То нам је у плану и да средимо двориште да наши корисници проведе што више времена у природи. Онда ћемо имати дан отворених врата када ће моћи наши суграђани да се врате, да попију кафу и да се уве У речи о којима ја говорим колико лепоте и љубави има овде на самом улазу. Видели сте и сами стоји рука, наш лого и ласта. Рука као знак сигурности, подршке и ослонца и ласта као симбол среће и слободе. И свуда у холу, ако сте приметили имамо 25 ових лашта. Ласте које су слободне и крећу и лете ка небу и наше руке које им помажу да се оне ослободи да крену у живот. Рекли сте за отварање. Ми смо почели отварање овог објекта. Вера је већ било пре пар година када је наш донатор или добротинитељ и сазидао ову зграду, али сам почетак ће бити надам се крајем марта и званично можда обележен тиме што очекујем и посету министарке јер приликом посете наше инспекторке која је била у овом надзору у када смо аплицирали за за лиценцу за кориснике она је пренила утиске и не само самом објекту који је велелепан и импресиван него ентузијазму запослених и онда је министарка изразила жељу да дође ви и тај

објекат и речи су биле коначно нешто лепо са терена. Знате обично увек буду неке примедбе, неке замерке, увек нешто недостаје сада први пут и што смо јако понашни Јелена и ја а и сви запослени када смо добили извештај из министарства да је да смо нај цитирам комплетнија установа што се тиче папирологије и свега што значи крајем марта. Очекујем само да се тај датум и званично потврди и бићете наравно и ви обавештени.

****Ана Брзаковић:**** Дакле опет Крагујевац у нечему први.

****Татјана Спасић:**** Тако је.

****Ана Брзаковић:**** Да.

****Татјана Спасић:**** Да. Прва социјална коопера у Србији давне 2005. године која је настала као резултат развоја демократије у централној и јужној Србији у сарадњи са градом Нишом град Крагујевац имали су обавезу да направе две социјалне кооперативе на територији Републике Србије. Ми Крагујевчани смо у томе успели. Нажалост колегинице из Ниша нису. И те 2005. у априлу отворена је прва социјална кооператива у Србији типа А. Значи пружање социјалних услуга. А кооперативе Б то су услуге кооперативе које запошљавају лица која су у ризику. Тако да смо се ми базирали на на ову прву кооперативу. Направили смо пројекат основали кооперативу Виваре. То су били родитељи чија деца тренутно нису била збринута и ми који смо били на бироу нисмо имали посао. Прошли смо обуке у Венеји и у складу са законом о социјал о задругама Републике Србије ми смо основали прву социјалну кооперативу Виваре. Прво је био пројекат од четири године. И касније смо се некако умрежили у систем социјалне заштите града Крагујевца и ево већ од 20 година пружамо услугу социјалне заштите. Дневно збрињавање старих лица са инвалидитетом. Термини се мењају, али хајде нека употребимо да одрасли.

****Ана Брзаковић:**** Како је изгледало те 2005. покретање Вивере? У каквим сте условима тада радили у односу на ове услове? Сада може ли уопште нека паралела да се подвуче?

****Јелена Стефановић:**** Па Татјана је рекла ми смо ми смо 20 година били у месној заједници 21. октобар. Ту смо и почели. Значи тих првих 20 година смо били у једном истом простору. Било је мало онако амбициозно. Били смо пионири али смо једноставно имали добру добру екипу, добре добре за за задругаре, родитеље који су нас подржавали.

****Татјана Спасић:**** Оппростите и пун ентузијазма.

****Јелена Стефановић:**** Јесте и локална самоуправа Крагујевца која је имала да и сла да ето употребимо неки ин инов вид како ћемо збринути особе са инвалидитетом. Тако да било је ризично. Много смо радили, било је озбиљно, али ево хвала богу преживели смо. Ту смо још увек.

****Ана Брзаковић:**** Како је било коресницима, односно како рекосте штићеницима у тим претходним условима?

****Јелена Стефановић:**** Па претходни услови су били заиста скромни. Мислим стварно веома веома веома скромно. Али ето сад кад су дошли у нови простор мало смо имали земљу како ће се

прилагодити, али пошто је амбијент направљен тако да се сви осећају као да су у некој кућној атмосфери. Веома је пријатно, веома је опуштено, тако да стварно нисмо имали проблема. Ево већ смо већ другу недељу овде, корисници су опуштени, слободно се крећу, тако да добро је, добро је.

****Ана Брзаковић:**** У којој мери сте ограничени квадратуром и јесу ли прописане, то сте ми наравно малопре причале пре него што смо кренуле у званични део разговора, прописани ти стандарди. Колико заправо може корисника да буде смештено у објекту верат?

****Татјана Спасић:**** подржице 400 квадрата. Ви видите да са једне и са друге стране имамо идентична два дневна боравка која су опремљена за 12 корисника опет по европским стандардима и мислим да иде негде 12 или 20 беше по 12 квадрата би требало по кориснику. Међутим видите ви саму велелепну трпезарију која је огромна која исто броји неких 30 квадрата, 40. Овде ово је комфор. Ово више се не говоримо о неким нормалним условима. Овде стварно имамо толико могућности да у једном дневном боравку рецимо Они воле да бораве сам. Међутим неки кориснициу мало можда специфичан и посебан третман. Можда ради један на један ту где су теже ретардаће. Па онда наш психолог стално предлаже и ради на томе да рецимо радимо по групама да тачно можемо да изжалујемо једну групу која можда захтева мало већу посвећеност, онда нешто лаганије. Тако да стварно имамо толико могућности да у овом објекту можемо да будемо и креативни и иновативни и да се толико посветимо да стварно сваки корисник добије баш адекватан третман какав му је потребан.

****Ана Брзаковић:**** Колико тренутно имате корисника и да ли су вам у потпуности попуњени капацитети?

****Јелена Стефановић:**** Па тренутно имамо 15 корисника. Капацитети су нам попуњени. Значи наша то је тај тај број са којим тренутно ми што се каже располажимо и кориснике које тренутно збрињавамо. Они су подељени у четири групе. Значи постоје четири степена подршке. Они који су најсамосталнији и који могу да брину сами о себи то је то је такозвани четврти степен онима којима је потребан делимични надзор. То је трећи степен подршке. Други степен подршке је они корисницима који треба и надзор и да се подсети које су њихове обавезе и активности. И први степен то су најчешће најтежи облици. који траже онако баш потпуни надзор и потпуну подршку и пошан третман.

****Татјана Спасић:**** Јесте.

****Јелена Стефановић:**** Е ми смо мало то променили да само се надовежем на оно што је рекла колегиница Јелена. Значи да се ми смо можда Добро смо размислили сада када смо аплицирали за лиценцу и схватили да у овим условима можда први степен захтева неки вид домског смештаја, неки вид као хоспитала. Ипак су то можда и неки лежећи пацијенти који траже потпуну негу. То онда на неки начин бисмо угрозили ове присутне наше кориснике овде да би се њима посветили онда смо се онда смо се одлучили да искључиво се базирамо и тако смо и лиценцирани за други, трећи, четврти степен. Први степен смо негде управо када смо разматрали квалитет онога што можемо да им пружимо. Ми смо се базирали на други, трећи, четврти степен. Да. Ово што је

рекла Јелена, видите и сами, они су делимично функционални, могу да функционишу, потребан им је надзор. Али оно што је важно, радимо на њиховој социјализацији. Њима је потребно да се друже. Они се радује овом овом дневном боравку, радују се у овом садржају. Онда да Јелена Јелена је јако посвећена томе. Она она тачно са њима њихове радионице само ја се ја некад волим да се укључим када Јелена ради бонтон са од саобраћајовини било где и њима је то јако важно јер рекла сам малопре сели сте и ви нашег драгог Александра видите то лице пуно љубави на лико делује да је све у реду. Ја сам вама рекла да је он негде на нивоу детета од четири пет година он не зна ни датум рођења ни који је данас дан. А опет нема ту агресије, нема ничега. Има само љубав и тако једноставних ствари. Од њих ми много учимо. Ми од њих можемо много да научимо њих. Ви сте видели кад сте ушли Ана да њих апсолутно не занима. Има ни ко долази ни како тај изгледа ни његов престижни финансијски статус. Апсолутно их то не занима. Њих се они имају сенжоре. Они осете кад неко уђе колико је њима наклоњен да ли су они њима драги да ли просто осете љубав. И кад осете љубав онда они сами долазе и поздрављају се. Они су сви дошли код вас и хтели да се поздраве са вама што је ето кажем непогрешив сензор. Схватили су да сте дошли у љубави. Схватили су да немате предрасуде и нема разлога. Њих не треба жалити. Ја стално радим на томе. Нема разлога. Они су срећни. Они су срећни јер они немају увид у право стање својих ствари. Они траже тако мало. Воле да једу, морам да прижам, храна им је јако варна и воле музику. То су неке ствари које њих њима испуне дан, а све остало је њима тако неважно. И зато треба проводити време са њима и онда схватите како је стварно мало човеку потребно да буде срећан. Оно када они загрле мене или Јелену или било ког запошленог у пролазу, верујте то нема цену и нема А а то је то је онај акумулатор љубави. Они вас напуне са толико љубави јер је то искрено. Они су вам захвални што што им они осјећају, знају тачно. Они покушају некада као и сва остала деца да пређу границу, да траже више, али ми смо ту да их усмеремо. Морам да да кажем и нећу да заборавим и родитеље. Имамо родитеље који су јако сарадљиви и као којак су фини и нека нас тако гану. Рецимо имамо корисницу Верицу нашу. Ја не знам тачно Јелена, ал ти ћеш ми рећи нена мама има сигурно преко 75 година.

****Јелена Стефановић:**** Јесте јесте јесте. са мамом. Мама је јако да има у позној старости тако у неким озбиљним годинама. Ал та дивна госпођа је нама рецимо пре неки дан је верица дошла довози комби. Да. То ћемо вам после објаснити Јелена како функционише тај превоз за неке кориснике који су тежи, имају ту могућност. Али Верица је изашла. Она има тежи облик детације. Да. . Да. Она је ушла да вас пита хоћемо ли се шетати кад сте ушли. То је та верица. Да да да. Верица. И онда је ушла и имала је пуно наручија неких ружа. Она је није могла да их изнесе из тог комбија када је изашла и одмах рекла срећа мама хоће ми Марц. Ја сам била срећна да је то њена мама урадила и мама је свима купила прелепи букет ових ружа у знак захвалности. Ето то је једна мала ситница. Ми апсолутно ништа не очекујемо. Али она у тим годинама зна колико њој значи када Верица проведе код нас тих осам сати. И ако два дана случајно не дође из неких разлога, ако споји два дана да не дође мада се ретко кад дешава или због превоза или због свега она каже о Ја тачно осјетим да она се толико у нервози и стално понавља хоће да иде, хоће да иде, а ја не могу овим годинама њој толико да пружим садржај ни шетње ни свега. Тако да кажем и остали родитељи су стварно захвални у тим тренуцима јер на неки начин ми смо породица, ја то кажем, ми смо породица Вивере, наши корисници, запослени и родитељи и старатељи наших корисника

јер Јелена ту је боље упозната. Ми имамо и неке м кориснике, штићенике како да кажем који не живе у биолошким породицама чији су родитељи умрли. Имамо имамо Марију која је остала без оца и без мајке. Оба родитеља су преминула али али је зато Ујна преузела ту улогу и и Ујна је старатељ. Имамо Драгана Крстића коме су исто родитељи умрли, али је зато његова рођена сестра Александра Крстић преузела ту улогу да буде старатељ. Ја бих само на татјанину да се на надовежем. Корисници имају комби превоз. Они корисници који се не снала у макр простору, односно који не могу да се оријентишу на улицу, не знају лево, десно број улица и све. Они имају комби през превоз да би лакше дошли од своје куће до дневног боравка. Они корисници који који умеју да се оријентишу у макро просторстору они самостално долазе и самостално одлазе из дневног боравка.

****Ана Брзакловић:**** Опростите Јелена, али ви сте дуго кажете и на томе и радили.

****Јелена Стефановић:**** Јесте јесте дуго дуго се ради. Микропостор то је оријентација на столу, на тањиру, у соби, у дневном боравку. макро оријентација то је оријентација у спољном свету. Улице, пешачки прелази, институције велике велике зграде и у складу тога што се каже колико колико постигнемо у макро и микро простору то диктира да ли ћемо неким корисницима дозволити да самостално долазе у дневни боравак а којим а којим корисницима је потребан комни превоз.

****Татјана Спасић:**** Ја се извињавам само да да се надовежем ја мало смо се сад сусрели са опет једним изазовом да они су функционисали горе јер пара њих дуго су радили на том сналажењу. Користили су и бусх. Наши инструктори су ишли запослени са њима и до станице да их науче неким стварима. И сад после 20 година сада они долазе на нову адресу. Мало је то сада био проблем. Овде је прелепо. Нама је овде лепо. Овде је мир још кад средимо ово двориште. Али видели сте сами када долазите улица је једносмерена и мало је сад њима проблем. Мало је ово завучено. Није баш у главној некој улици. стокачић тако да га назовем захтева баш на лажјивост јер они кад изађу сад не знају где ће и онда им мало то представља проблем. Али ево ми смо већ Данас у договору са са Долле сектором за социјалну заштиту. Јелена је већ јутрос била у општини и са Лелом и са Тамором. Имамо дивну Тамара Јовановић начелница за тај социјални друштвене делатности, јел тако? И социјални сектор и Лела као њен асистент и помоћник. Ми смо већ однели и предали у договору са родитељима, јел тако, три захтева да за комби превоз зато што обично то буду корисници, јел тако? Примаоци туђе не и помоћи. То је један од услова. Да. И онда смо да би родитељима олакшали имали смо родитељски састанак да родитељи виде простор и онда су они пошлали документацију коју су тражили понављам из из општине и Јелена је јутрос предала јер смо ето на тај начин хтели и ми да олакшамо родитеље да не би свако од њих ишао. Јелена је то одрадила са толико љубави и поштовања и према њима и њиховим годинама јер кажем само име говори ако смо ми установа за одрасле онда је вама јасно колико њихови родитељи онда имају година и који са којим страхом они живе. То је већ нека друга тема. Није за можда неку другу емисију. Јер то је стварно један велики проблем који се намеће и који лебди у вазду. Ми покушавамо да то ублажимо нашим присуством, нашим давањем, али ти родитељи јако из дана у дан. То је тема која је горућа и која негде лебди у ваздуху и никад их не напушта.

****Ана Брзаковић:**** Шта ће бити са њиховом децом када њих више не буде међу народ? Тако. То је њихово вечито питање шта ће бити после нас.

****Јелена Стефановић:**** Тако да је и наш циљ а и циљ наше услуге и читаве и наше установе да их што више осамосталимо. Да сутра када родитељи то је природан ток све све То боже мој иде нека буде само што се каже редом да се што више осамостале и да некако кад остану сами да могу да да се послуже.

****Ана Брзаковић:**** Тих 15оро корисника које све време заправо видимо овде да су радознали у овом тренутку да ено седе не не имају неку преокупацију су узраста од до неке верете

****Јелена Стефановић:**** па неки је распон од 28 до 50 и пет година.

****Ана Брзаковић:**** А лимит је

****Јелена Стефановић:**** до 65. Да.

****Ана Брзаковић:**** Посто је већ старачки дом. Тако преузимо.

****Татјана Спасић:**** Да. Да. Јер после 65 они спадају у старе старији. Старе значи после 65 они су већ категориј. Ови су одраши. Ово је за одрасле пардон. А оно су старији и већ припадају Јелена да старачком дому. Они већ имају испуњиво услове за геронтолошки центар. Вероватно то најстарија корисница је старија од мене годину дана и морам да је слушам. Али они се Али они се радују у пакетићима. Да. Не кад заборавимо колико они имају година онда ја кажем па побогу она је старија и од мене или је рецимо мојих година и али шта ћемо она она функционише тако по том принципу и то јеште буде овако мало дирљиво. Ми немамо тај осећај ја хвала богу нико од нас нема тај осећај сажаљења јер не можемо да помогнемо и ако уђемо у ту причу сажаљења ми смо овде у великом проблему. Ми имамо емпатију и то велику и вероватно и дар да будемо овде на овом месту јер ово не може швако да ради и ово не можеш одглумити ни два дана ни пет Овде много треба стрпљења, али понављам и не само стрпљења, научи се све и и али овде ипак треба неки посебан дар да се ови људи ошете, да се разумеју дубоко на најдубљем нивоу. Ја ћу ово морати са вама да поделим. Ја сам то већ једном говорила. да ништа у животу није случајно. Апсолутно ништа. Ништа случајно. Ја ћу сада рећи мада за неког то можда да буде овако чудно. Ја не доживам то као својих етикетик.

****Јелена Стефановић:**** За нас је нормално.

****Татјана Спасић:**** А за нас је нормално. Јелена, ја сам у браку без рецимо 35 година. Јелена је у браку без дече 24. Е тако је. Е ви сад видите погледајте ту ту игру судбине. Шта је шта је иако ми мислимо у неком тренутку да је неки Ја сад ово моје сузе сеосити зато што је Бог имао велики план. Ја му се захваљујем јер да смо ми биолошке мајке мог једном детету или или два детета. Сад више то није број.

****Јелена Стефановић:**** Да.

****Татјана Спасић:**** Ми овако ја се Богу захваљујем што имао овакав план и што нам је дао оволико љубави стрпљења и радости да ми можемо на овакав начин да се посветимо. Вероватно да имамо своје своју децу не бисмо могли у овој мери и неограничено и по с некада знамо да останемо кад смо се селили до 4 5 поподне и увече и са толико љубави радости. Ово сам вам навела као примор да стварно у животу човек треба да прихвати оно што добије својим рођењем и оно свој судбински зато што ми не знамо који је наш план и која је наша сврха постојања. Не убеђен нам у ми смо имали ту емисију Ана ја сам сећам кад смо ми разговарали о љубави о свему томе мислим да човек треба да прихвати све оно што у животу ту снађе и и вероватно иако у том тренутку ми мислимо да нешто буде и страшно и да је можда за нас неки хендикеп у ствари се после претвори у неку врлину, у неку радост јер то осетите по трептају душе. Ако ви негде будете, ја сам провела 27 година у здравству, ја сам приметила када уђем у социјални сектор и установе овог типа удружења да се ја много лепо осећам, да моја душа некако трепери, да лепти од неке радости. И онда сам ја схватила да ја у ствари треба да будем ту и Боги имао тај план за мене и зато ме је овде и довео игром случајев. Мислим стварно намештали су се неке ситуације. Ево Јелена је свој рад и век посветила дневном боравку и овој деци кад ми показала пре неки дан неке слике кад су се селили та деца су некад била и млађа па су они били на мору па су сад они одрашли. То је читав исправљан један један животни приче један живот сваког од њих по на особ је она пропратила од саме ране младости па до сада. И ми ја понављам ми смо породица стварно и ја се толико радујем и овој сл коју смо сада увели јер ће та слава чини ми се у трпезарији која је душа овог простора некако кад сви седнемо и кад је оброк у питању ја највише волим тај тренутак када ми сви седнемо за оним столом и онда на наша икона на овом ми права породица са свим оним што носи живот са свим оним изазовима какви су односи у вашој породици

****Ана Брзаковић:**** одличн ту кога слуша ко ту кога не слуша има ли чарки има ли расправа

****Јелена Стефановић:**** као у свакој породици има зато сам и рекла то су изазови свакодневни и запошљеними ми Ми смо буквално ја сам то јутрос баш разговарала и са са нашом Гоццом кажем побогу стварно из дана у дан лично на праву породицу од малих корекција изношења својих мишљења наравно коужења је природ тако је и увек изнешамо сви и свако овде сви одлучујемо о свему да једноставно та та Татјана је такав тип личности да нам је дала апсолутну слободу креативну тако да се осећамо опуштено и некако осећаш се међу својима

****Татјана Спасић:**** и сви о свему одлучујемо ни једна одлука овде није донешена ни једна особа сама није донела одлуку од најситнијег детаља од слике у простору сви седнемо имамо свој састанак и свако изнесе своје мишљење

****Јелена Стефановић:**** и једноставно се договарамо. Ако хоћемо нешто да урадимо, шта мислиш ти, шта мислиш ти, овако ћемо, онако ћемо. Тако да у принципу нормално.

****Ана Брзаковић:**** Међу корисницима како се они међусобно слажу с обзиром на тај распон генерацијски, с обзиром на то да су неки одавно у Вивере, а неки су претпостављам дошли нешто касније. Како они функционишу међусобно?

****Татјана Спасић:** Ви можете толико да се насмејете. Ми имамо Жарка који сваког дана мене насмеје измами ми осмех од најмање ситнице кад он дође овде и пита мене како ћемо сад нас двоје са овом децом. Ји размишљала о томе? Ја па каже јел те забрињава? Видиш да су немирни шта ми да предузмемо по том питању. Ето то буде одмах одмах ваш од рана јутра. Онда од Срђана који је ту задужен као најстарији. Да он ту све ако треба од помоћи да понесе. Он је тај који чека храну.

****Јелена Стефановић:**** Тако је да домаћин шта. Он чека и колица. Видите, ми смо купили колица. Када стигне храна баш смо профији и онда он та колића, он је ту важан, прими храну, довели у трпезарију. Онда имамо Снежу нашу Белку која је задушена као домаћића киње. Она је та која поставља шоље, поставља тањиреч. Сви помажемо.

****Ана Брзаковић:**** Снежана најстарија. Снежана је најстарија.

****Јелена Стефановић:**** Она има 55 година. Она је годину дана старија.

****Татјана Спасић:**** Тако. Али она је изврсна домаћића. Изврсна. Јако педантна. Њој било који и ради тамо у радионици. Ако хоћете нешто да буде перфектно и савршено до најситнијег перфекционизма, она ће то да одради од дугмића, од свега. јако озбиљно схвата своје задатке. Имамо и имамо и Нецу. Немања је дечак са са аутизмом. Он нам је највећи изазов, али према њему имамо велику емоцију зато што је он невербалан. И онда смо научили са њим да интуитивно разговарамо или да нас он одведе када нешто хоће. Он ево га седео је за столом па смо јако срећни како смо прешли овде што је покушао и покушава ми покушавамо то јест да га убацимо да буде део групе јер је он је негде у самосталан у свом свету али је већ једно време већ данас је провео сигурно два сата у радионици.

****Јелена Стефановић:**** То одлично. Велч, одлично. Велики, велики велики успех јер обично сам она, он има само оне његове мозаике које жели да ради са колаш папиром и зупи ту по дневном боравку из једног простора у у други. Такав такав је такво му је стање. Али хоћу на тамо да се надовежем. Свака група има своју динамику. То је група од 15 корисника. Ви имате четири пет корисника који су лидери који воде групу. За 20 година је конципиран такав такав такво функционисање групе. Сваки Саки нови корисник који дође, група му пружа подршку. Како група пружа подршку, долази нови корисник, седнемо сви у групи, упознајемо се са новим корисником и онда тражимо од групе да подржи новог корисника, да му каже како ми функционишемо, кад је доручак, кад је ужина, кад имамо радионице и онда ова четири пет малих лидера што их ја зовем, Снежана, Срђан, онда они поведу групу и ми морамо њима да помогнемо да се они прилагоде и све. Тако да немамо тај кључни тренутак што је битно код адаптације новог корисника и уопште особе која је која је са инвалидитетом тај кључни тренутак да буде прихваћена оног тренутка кад она уђе у групу динамика је да је да га га група прихвати и када га група прихвати он лагано уплива у динамику и групе и дневног боравка тако да смо некако та тактички радимо на групи 20 година да свако буде прихваћен. Морамо да будемо прихваћени, морамо да се толеришемо. Мора да буде љубав и то су те неке неке основне ствари на којима ми инсистирамо.

****Ана Брзаковић:**** Како изгледа један дан у Виваре?

****Татјана Спасић:**** Па да почиње тако наравно у 7 већ имамо на на овде на пријему већ имамо нашу медицинску сестру и Гоца Ашанин. Оне су задужене за пријем корисника и наравно истог тренутка када родитељ уведе децу неко дође самостално понављам ми упишујемо време уколико је тачно дошло упишемо сат минута. Тачно зато што ето и то је пракса покажали ја Ако је добро некад изађу раније или буде превоз. Просто желимо сваког тренутка да имамо увид у њихово кретање. Да ли се он негде задржао, због чега се задржао. Имамо службени телефон, Вибер групу са родитељима. Ту су сва обавештења. Ако неко треба да изађе раније, имамо сагласност свих родитеља. Значи да тачно постоји име и презиме особе која може да преузме ако неко није самосталан. И ту функционише све беспрекорно. Исто тренутак када долазе они се распремају. Имају своје ормариће. Неко жели да се презама да му буде лакше. Неко остаје у ципелама. Да. И онда они се распоређују, одлазе у дневни боравак и ту већ крећу јутарње неке активности. Од неке лагане музике коју смо ми увели увече. Видели сте мало за релаксацију, за смирење. Онда полако крећу они мало ту попричају. Можда нека мала физичка активност. То смо увели мало можда мало мада ће наш физиотерапеут сада то мало озбиљније радити у ком смислу? Да ће направити прави програм јер те телесне вежбе су за њих јако важне. Они нису баш нешто покретни. Понављам јако воле пуно храну и то им је јако важно. Ми смо до недавно имали и доручак и ручак и ужину на два сата. Па смо онда сели и размислили да ипак је та ужина сувишна. :30 по 1:30. Мада су они то тешко прихватили морам да признам и то је било много смећа на рачун тога. Тражили су ту ужину, али је сувишна. Овако мало та физичка значи нека релаксација како они кажу физичка онда се распоређују кад стиже храна. Срађен је тај који седи ту и чека да стигне храна комбијем. Да. Већ тамо се у трпежарији већ знамо ко је задужен за постављање шоља. Тањирићи се по сављају и онда тренутка када се постаништо тек онда долазе корисници пре тога не смеју да седну зато што на већ праве

****Јелена Стефановић:**** бонтону од мало

****Татјана Спасић:**** тако је бонтон који је навели да не смеју јака реч али јесте тако морали смо просто зато што неко од њих свако покуша да пробија мало ту не неки ред и дисциплину али овде постоји и дневни ред баш смо јуче причали на ком месту ћемо га видном окачити просто да их мало и подсетимо. Морају да се поштују правила групе то јест требају. Онда после тог доручка они већ прелазе враћајући у дневни боравак онда креће једна радионица. Ми имамо тачно програм када води дефектолог, када води психолог, онда се сви укључујемо. Онда имамо радионицу и здравствено васпитног рада, медицинска сестра их повремено, тачно се зна колико пута месечно изврши мерење телесне тежине, висину им провери. Добро, мање више онда. Али добро знате како, ту је јоороза после 40 и ми се смањујемо онда инсулин онда мерење шећера води притисак. Они имају своју терапију. Медицинска сестра је задужена. Она има простор поред наш где они уђу код ње ту она рецимо њима да инсулин да терапију коју требају да попију и тако значи радионице ми имамо план и програм зна се тачно који води ево сада је зато су и мирни јер је психолог са њима иначе би они долазили овде да гледају њима је сад занимљиво. Ми имамо госте и они ће сад причати ко је ту био, што је био и онда воле да се сликају. Много воле. Имамо пар њих који страшно воле да се сликају. Белка је опседнуто тако како сам рекла долази да се ја наместим за сликање Белка полако нећемо се сликати и тако и то је јако лепо. И онда После тога

имамо ручак, после тога имамо радионицу поново или их прошетамо мало и некада практикујемо и то када време дозволи да направимо неки круг мало у природи да просто мало удахну и вазд. Али кажем физиотерапеут ће увести свој режим. Једва чекамо да ево од пресељења да то да се ми мало адаптирамо и да кренемо са тим стварно програмом који ће бити јашан и тачно се сати по данима колико пута ће он имати ту физичку активност која је јако важна.

****Ана Брзаковић:**** Ја претпостављам да када ово све што ви говорите и када ово будемо емитовали, многи родитељи и старатељи који су у ситуацији да имају децу са потешкоћама попут корисника који су овде на смештају, односно на дневном боравку, у дневном боравку Виве, просто ће им бити жао што нема места и за њихову децу.

****Татјана Спасић:**** Реци за листу чекања се извињавам, Јелена то смо заборавили.

****Јелена Стефановић:**** Да. Ми имамо ми имамо листу чекања тако да што се каже свако ко жели нека дође. Врата су отворена. Свако је свак Ко је добродошао нека нас посети.

****Татјана Спасић:**** Тако је.

****Јелена Стефановић:**** И никакав проблем. Даћемо све информације које су потребе. Мада ми сарађујемо, ја се извињавам Јелена да не заборавимо са Центром за социјални рад. Боље знате ту процедуру како Јелена мисли да се они обрађају. Неки могу директно код нас доћи. Или преко центра за социјални рад. Битно је да корисник буде 26 година

****Татјана Спасић:**** навршени.

****Јелена Стефановић:**** Да старији да на са навршенима и да му једноставно његова дијагноза и стање буде такво да може да се прилагоди. динамици групе и и нашим активностима.

****Татјана Спасић:**** Тачан назив је дневни боравак за одрасла лица са телесним оштећењем и интелектуалним тешкоћама.

****Ана Брзаковић:**** Имате ли овде и кориснике са телесним?

****Татјана Спасић:**** Имам имамо. Имамо Жарка. Жарко нам је лева страна му је са парализом шаке и вуче и вуче ногу. Имамо Ђуру који који има проблем са кичменим стубом и епилепсијом у комбинацији. Да. Вишеструка метеност. Да, то су више неки деформитети. Они су функционални, нису у колицима, али су али су тако озбиљна оштећења телесна и деформитет и тако једва чекамо, понављам поново мислим да ће им та физичка активност донети много бенефита јер осим тога што ми радимо и што они годинама раде стручно са тог аспекта мислим да те телесне вежбе и те како ће им допринети већ нам је већ су им се укључивали неке неке такве терапијице су већ са апаратима већ почеле и њима све то прије тако је тако је тако

****Јелена Стефановић:**** наш ће направити једноставно физиотерапеут, индивидуални план физичке актив да рехабилитације и и физичке активности за сваког корисника и сходно томе ћемо ми то и ре реализовати. Тако је. Тако је.

****Ана Брзаковић:**** Опет говорим из угла родитеља и старатеља који би волели да њихова деца буду овде дневном борку. Деси ли се да се ослободи неко место? Да ли су они који дођу у Виваре ту до 65 година или се дешава да неко ослободи место?

****Јелена Стефановић:**** Имали сте пар непријатности. То знам. Не, не. И Јесте да. Имали смо имали смо пар не јесте смрних случајева да природа болести или један корисник нам је умро од од птичијег грипа исто друга корисница нам је исто умрла тако да се дешава. Али пазите онај ко дође њему је толико

****Татјана Спасић:**** да они воле једноставно и то

****Јелена Стефановић:**** да да и чувају то место.

****Ана Брзаковић:**** Зашто да да?

****Татјана Спасић:**** Па ето да ми ми ја сам малопре поновила ми смо имали то јест лиценца за 15 корисника. која је била до недавно. Ми имамо сад лиценци за 20 корисника, ал наш коцем функционисан је такав да ми захваљујући граду Крагујевцу и наравно и финансијама које добијамо од њих ми функционишемо. Што значи ми сада имамо са њима уговор на 15 корисника. Они нас финансирају за 15. Од јесени ћемо аплицирати и ми захваљујући лиценци коју смо добили на 20 корисника и

****Ана Брзаковић:**** дакле отвориће се још пет места.

****Татјана Спасић:**** Тако је пет слободних места ће бити отворено. Постоји листа чекања тако да

****Јелена Стефановић:**** тако постоји да постоји листа чекања већ Јелена то води. већ то годинама ја мислим да је већ пет шест година ви да

****Ана Брзаковић:**** јесте је велико интересовање

****Татјана Спасић:**** па јесте. Шта оно да вам кажем и то

****Ана Брзаковић:**** и како како како правите ко се први пријави се први дакле јер закон је закон је стриктно јасан и правилник каже ко се пријави први на листи он

****Татјана Спасић:**** то је критеријум

****Јелена Стефановић:**** јесте јесте и наравно мора да има 26 година

****Ана Брзаковић:**** колико ова услуга кошта родитеље односно старатеље корисника

****Татјана Спасић:**** па могу да кажем да је то нешто минимално. То је минимална је та партиципација коју родитељи постоји нека и неки на дневном нивоу око 376 дана пута број дана у месецу. Значи никада не прелази 7.006 и по до 7.000 да идем тако. Ал то је стварно минимално за ово што они добијају овде. То је остало кажем град покрива све те трошкове. Ја се још овом приликом стварно захваљујем јер није ту само ствар у 15 корисника. Ту у питању су њихове

породице. Знате знате колико људи захваљујући овој у захваљујући овом третману и ономе што ми пружамо може да функционише на дневном нивоу. Реци једна мајка која је нећу рећи сада њено име која је била јако забринута да ће се њено дете адаптирати због природе болести овде она је рекла да ако не буде се адаптирао ја мени не преостаје ништа него да дам отказ. Замислите сад колика је сад радост. Он је већ успео. Ми се толико трудимо и већ ја мислим ту 80% је завршено још малих неких само финесица да би ту око око неких ситница иначе радно место ће сачувати захваљујући дневном боравку Вива. А онда она каже од чега ћемо живети ако дамо отказ. Па ви сад помислите имамо сад на листич чекања исто један брачни пар јако фини угледни људи, образовани који имају такву животну причу да имају двоје деце са животним светљама. Девојчица сада у јуну, она је већ дуго на листи чекање, јел тако? 26 година. Да. Они се, они су се уписали одавно. Син је исто дечак са шметњама. Он је нешто млађи. Он је у школи доле Вукашин вероватно. И онда кад је она позвала да смо се преселили и да ли то њено место чека, ја сам рекла да наравно листа чекање, листа чекање ми је поштује. Она је пустила сузу и рекла ви не знате шта то за нас значи. Ја кажем знам и разумем и зато ћемо и поштовати и листу чекање и без обзира знам да сад неко покушава и хоће и леп је простор али просто морамо разумети те људе направити категоризацију коме је у том тренутку можда и комисија некада заштита да видимо јер ја разумем да свако жели. А замислите где родитељи су запослени и да нема ко да и двоје раде. Ово је нешто за њих јако значајно. И та минимална партиципација од 6 7.000 динара је ништа. Они имају кажем два obroka па до недавну и ужину имају физички тај физичко оспособљавање социјално, ментално, емотивно на свим пољима ми радимо са њима. Ал' та социјализација, то да су они са једнакима знате када ви припадате групи, када нема одбацивања, просто они они су сви пуни љубави и они се до кад ја их посматрам како један другоме помажу. Малоприје је Белка свима цртала нешто ко не може, она се труди ту тачно свако што каже Јелена заузимам и старијег сестре или старијег брата тако си понаша према овом млађем па хоће да одведе до тоалета и онда смо и ми срећни кад то видимо. Значи да смо успели у тој својој мисији да од њих направимо једне људе који ће поштовати себе а и друге. Они нас јако воле, уважавају и на неки начин свој показују ту љубав да не морају ништа да нам кажу. Али ето ми смо ту Јелена је малопре рекла нека увек да саслушамо, да попричамо, да погледамо о чему се ради. Нека свако може да донесе и и своје папире. Ми обавезно тражимо на томе да донесу извештај свог лекара. Да видимо каквој ометености раде. некад буде вишеструка, некада буде само се ради о једном проблему, ал не мора да значи некада и тај проблем не није особа није функционална. и ми разматрамо и видимо у у контактирамо Центар за социјални рад, обавестимо мада у већини случајева иде и преко њих и онда седнемо и направимо онако неку листу која је по нама листа приоритета где стварно неко стварно мора једва чека. Дани су за некога важни. Један дан ако сачекали или недељу већ његов посао тамо негде чека. Дошли на нашу славу покресвете Богородице.

****Ана Брзаковић:**** Тако. 14. октобра ви сте позвани Ана наравно и ваш ради унапред да не заборавимо

****Татјана Спасић:**** 14. октобра ћемо позвати то нам је идеја. Ето то можемо за крај да кажемо. Значи наши корисници запослени и родитељи наших корисника, старатељи сви ћемо учествовати у спремању те славе и у припреми колача и у припреми комплетне славе јер стварно ми смо

породица Виваре на италијанском живети у преводу живети и ми желимо да то Тако и буде. Размишљамо о једном терапеутском псу. Видећемо да л' ће то да заживи. Да добијемо једног Живка. Живе типа Живко један мали да ту са нама буде. Хоћемо исто и ту да пробамо са терапеутске стране да учимо емпатији свему и да то исто буде једна новина. На томе радимо. Хоћемо и сагласност родитеља. Без њих ипак нећемо одлучити ништа. Али мислим да би када крене сада лепше време и проводимо време у дворишту, мислим да би Живко свима донео радост и научио би нас многим стварима, поготово њим њих да брину да воде рачуна о њему и да их он радује.

****Ана Брзаковић:**** А Живко је већ добио име.

****Татјана Спасић:**** Јесте, јесте све ми смо се све спремили да дође.

****Ана Брзаковић:**** Још ћемо да размишљамо о имену, али ћемо видети ипак ако је ако је Варе живети онда ми је некако Живко са тим у складу.

****Ана Брзаковић:**** Дошли смо до самог краја шесте емисије серијала Заједничарење. Данас смо истраживали тему социјалних услуга за особе са инвалидитетом у Крагујевцу. Захваљујемо се саговорницима господину Немањи Борисављевићу, дипломираном социјалном раднику који је више година радио у геронтолошком центру у Крагујевцу, а данас је руководилац у приватном дому за одрасла и старија лица пет звездица. Такође захваљујемо се и госпођи Татјани Спасић, директорки социјалне кооперативе Вивар и госпођи Јелене Стефановић, стручном сараднику педагогу у Виваре. Ову емисију тонски је уредио Арсенија Вучковић, а водила је Ана Брзаковић. Ми вам до наредног слушања желимо свако добро.

